

УДК

Колесник Л.В.

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри педагогіки

та методики початкового навчання

Національного педагогічного університету

імені М.П.Драгоманова

**ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ В ОСВІТНІЙ
ПРОСТІР СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ВНЗ ЯК ФАКТОР
ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

Зміни в освіті, що закладаються в проєкті нового базового закону “Про освіту” (№ 3491-д від 04.04.2016) і які знайшли своє логічне продовження в концепції «Нової української школи» потребують вчителя нового типу здатного працювати на засадах педагогіки партнерства та створювати демократичне освітнє середовище в сучасній українській школі.

Демократія в сучасному світі є важливою і загально визнаною цінністю. Але вона утверджується і набирає справжньої сили лише за умови, що люди усвідомлюють, за що вони її цінують, чого хочуть досягти з її допомогою і що захистити. Ці основоположні риси демократії перетворили її на соціальну цінність в уяві людей і можуть бути охарактеризовані як демократичні цінності [1, с.73]. Проблема полягає в тому, що поняття «демократичні цінності» є досить широким, і кожен із учасників навчально-виховного процесу наповнює зазначене поняття своїм змістом, розставляючи власні пріоритети.

Так, у праці С. Кострюкова, в структурі соціально-політичних цінностей автор виокремлює "демократичні цінності" і зазначає, що демократія містить особисту, індивідуальну свободу людини, реальні умови і можливості вияву соціально-політичної активності, право діяти (обирати й вибирати) на власний розсуд, свободу слова, совісті тощо[2].

Найголовнішими, центральними цінностями для європейського суспільства, які потрібно захищати та посилювати, є людська гідність та відповідальність, а також солідарність.

Кожне суспільство визначає свої пріоритетні цінності. На жаль, ціннісна система українського суспільства суттєво визначається історичною спадщиною, традиціями та міфами, серед яких значна частина має негативний для демократії контекст.

Крім того, ми повинні пам'ятати, що ціннісна система старшого покоління формувалася у тоталітарні часи, а зміна цінностей і мінімальний час для формального переходу до демократії, на думку вчених, становить не менше ніж життя одного покоління, хоча на практиці може тривати значно довше. При цьому, як свідчать результати досліджень [3], чим старшою людина є, тим складніше замінити сформовані у дитинстві та молодості цінності. Саме цей фактор, на нашу думку, є одним з ключових бар'єрів на шляху впровадження демократичних змін у сучасному українському ВНЗ. Адже саме викладач ВНЗ формує модель педагогічної взаємодії яку в подальшому майбутній вчитель відтворить у своїй професійній діяльності.

Разом з тим, згідно дослідження цінностей української молоді, проведеного Центром незалежних соціологічних досліджень «ОМЕГА» на замовлення Міністерства молоді та спорту України у 2016 році, до своїх життєвих пріоритетів молодь насамперед відносить сімейне щастя (71,7%), побудову кар'єри (48,1%), можливість бути вільним та незалежним у своїх рішеннях та вчинках (38%), мати можливість реалізувати свій талант та здібності (32,1%)[4]. Як бачимо, незважаючи на події в світі і в Україні, орієнтація молоді на патерналістські цінності з роками не зменшується, а рівень значущості питань реалізації прав і свобод громадян, демократичного розвитку країни, можливості критики і контролю рішень органів влади суттєво не підвищується. Цей процес має як об'єктивні так і суб'єктивні причини, але факт відсутності потужного студентського запиту на демократизацію освітнього середовища сучасного педагогічного

українського ВНЗ є однією з головних проблем зазначеного процесу. Цікаво, що на подібну проблему скаржаться і західні колеги. Так в своїх дослідженнях Берган (Bergan) радить стимулювати студентів «взяти на себе громадянські обов'язки» і набути «громадянський чеснот». Таким чином студенти стають «активними громадянами» які вміють і будуть впливати на суспільство і відчують, що їх «внесок у життя суспільства має значення» [5, с.9].

З іншого боку, згідно результатів обговорення концепції «Нова українська школа», в суспільстві вже сформований запит на демократизацію загальної середньої освіти України і саме сучасним студентам належить його реалізувати. Зазначена ділема потребує суттєвого перегляду процесу підготовки педагогічних кадрів з метою підвищення якості їх підготовки і конкурентоздатності випускника педагогічного ВНЗ на ринку праці.

На наше глибоке переконання впровадження демократичних цінностей в освітній простір сучасного ВНЗ можливо тільки через певний набір практичних дій. Адже сила суспільства і його міць складаються саме з освічених і організованих громадян, які шанують силу спільного існування, спільного рішення і відповідної дії. Громадянство як суспільна роль і громадянськість як сукупність рис, суспільних якостей виконувача цієї ролі уособлює саме дійовий, активний характер соціального буття людини, намагання її бути в центрі важливих подій, що впливають на її життя, визначають її майбутнє [1, 73]. Провідна роль в зазначеному підході належить студентському самоврядуванню, профспілковій організації, громадським об'єднанням і клубам, які дають можливість набуття досвіду в галузі демократичного процесу, впливу на прийняття рішень і висловлювання власної думки, толерантного ставлення до думки інших та відповідальності за прийняті рішення.

Враховуючи вищезазначене, можна стверджувати, що процес впровадження демократичних цінностей в освітній простір сучасного педагогічного ВНЗ є доволі складний і має певні труднощі. Зважаючи на

останні події в нашій державі, на разі, саме поняття «демократичні цінності» потребує уточнення. Крім того, існують певні об'єктивні ризики подолання труднощів впровадження демократичних цінностей, а саме, часовий термін зміни ціннісної парадигми. Однак запит суспільства ставить педагогічні ВНЗ перед фактом необхідності відповідних змін у процесі підготовки компетентного вчителя і підвищення якості педагогічної освіти.

Література

1. Основи політології: навчальний посібник / [Г. П. Щедрова, В. Ф. Барановський, О. В. Новакова, Н. П. Пашина]. - Луганське вид-во СНУ ім. В. Даля, 2005. - 170 с.
2. Кострюков С. В. Формування демократичних цінностей студентської молоді в трансформаційний період: дис... канд. філософ. наук: 09.00.10 / С. В. Кострюков; Ін-т вищ. освіти АПН України. – К., 2004. – 150 с.
3. Растоу Д. А. Переходи до демократії: спроба створення динамічної моделі / Д. А. Растоу // Демократія : антологія / упор. О. Проценко. – К. : Смолоскип, 2005. – С. 583 – 604.
4. Цінності української молоді: результати репрезентативного соціологічного дослідження становища молоді / [Н. Дмитрук, Г. Падалка, С. Кіреєв та інш.]. – Переяслав-Хмельницький. : ПП «СКД», 2016. – 90 с.
5. Melo S. Council of Europe: Mobilising Democratic Values for a European/Global Higher Education Governance Model: working paper / S. Melo. - University of Bristol, Research Centre Globalisation, Education, and Societies, Graduate School of Education, 2014, - 17 p.